

використання практичних психолого-педагогічних методичних дасть можливість покращити якість навчання.

Список використаних джерел:

1. Car N. Brooks. Training System Evaluation Using Mathematical Models / C. N. Brooks // Educational Technology. – June, 1969. – P. 55-61.
2. Mohamed Z. G. Two Models of Describing Students' Achievement in Mathematics : A Comparative Study / Al-Agili M. Z. G., Mamat, M. B., Abdullah, L., Maad, H. A. // Australian Journal of Basic and Applied Sciences. – 2013. – P. 184-198.

МАКАРЕНКО Н.Г., канд. філос. наук, доцент (м. Київ)

АНЕКСІЯ КРИМУ ПІД ЧАС ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ:
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гібридні війни та збройні конфлікти сучасності дедалі більшою мірою доводять значну роль та вагу інформаційно-психологічного фактора, враховуючи всю його багатогранність. «Гібридна війна – війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною» [1]. Термін «гібридна війна» використовують також для опису атак із застосуванням ядерної, біологічної та хімічної зброї, саморобних вибухових пристроїв та інформаційних технологій [5, с.75].

Одними з ідеологів виникнення самої ідеології гібридної війни були лідери Третього рейху. Рейхсміністр народної освіти та пропаганди Німеччини Пауль Йозеф Геббельс, до компетенції якого якраз і належали питання забезпечення ідеологічного підґрунтя для розв'язування та ескалації бойових дій. З початком Другої світової війни П. Й. Геббельс значно посилив пропаганду Третього рейху за допомогою спеціальних інформаційних випусків по радіо та в кінохроніці. 26 травня 1940 р. почав виходити тижневик «Das Reich», для якого він постійно готував статті, що були розраховані на підтримання образу незламного солдата Вермахту, який веде священну війну за збереження «німецьких цінностей». Аналогічний прийом наразі використовують сучасні Геббельси Російської Федерації, використовуючи центральні канали телебачення, друковані ЗМІ, Інтернет-простір. Для цього (і це, до речі, можна вважати певною мірою ноу-хау від пропагандистів РФ) було створено окремий телевізійний канал «Life News», де пропагуються «справжні цінності руського міра» [5, с.76].

Ф. Хоффман стверджує, що «гібридна війна — це суміш летальності міждержавного конфлікту з фанатизмом і люття партизанської війни. В таких конфліктах держави або підтримані ними бойовики і терористи будуть використовувати переваги сучасного озброєння, систем зв'язку,

кіберзлочинності, інформаційної пропаганди і масового насилля проти цивільних» [8, с. 139-140].

Р. Додонов дає наступні характеристики основних принципів гібридної війни: зростання ролі невійськових способів у досягненні політичних і стратегічних цілей; зміщення акценту протиборства в бік політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невійськових заходів; прихований характер військових заходів; перехід до відкритого застосування сили (часто під виглядом миротворчої діяльності та кризового врегулювання) вже на завершальному етапі, в основному для досягнення остаточного успіху [12, с. 11-15].

М. Гетьманчук виокремлює три складові гібридної війни: інформаційну, психологічну, ідеологічну [2, с. 297]. Дослідник зазначає, що кожна зі складових має свій зміст, але зазвичай вони між собою пов'язані.

Безперечним доказом того, що інформаційна підготовка до агресії РФ проти України тривала задовго до 2014 року є виступ Начальника Генерального штабу Збройних сил Росії, першого заступника міністра оборони РФ генерала армії В. Герасимова на конференції в Академії військових наук у січні 2013 р. (за рік до початку Революції Гідності – авт.): «...Акцент змістився на використання політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних та інших невоєнних заходів, поряд із застосуванням протестного потенціалу місцевого населення (так званих «ополченців», «місцевої самооборони» - зазначено нами). Все це повинно супроводжуватися прихованими воєнними операціями – наприклад, із застосуванням методів інформаційної війни та сил спецназу... Відкрите використання сили, часто під прикриттям миротворчої діяльності та посередництва у вирішенні кризи, може бути задіяне на фінальній стадії, як правило, з метою досягти повної перемоги у війні...».

Таким чином, ця війна, яка почалася анексією Криму, є наслідком агресивної політики російського керівництва щодо України. Її мета — економічне, політичне, військово-технічне, гуманітарно-культурне і морально-психологічне підкорення України. Російські ЗМІ активно і цілеспрямовано через Інтернет та інші засоби інформаційних технологій формують у населення України, а також громадян інших країн образ «ворога»- українця [6, с. 78-79].

Останні події в Україні також підкреслюють значимість інформаційного фактора у збройному протистоянні протиборчих сторін. Російська Федерація довгі роки продовжувала та продовжує активно застосовувати до нашої держави концепцію «гібридної війни», невід'ємною складовою якої є цілеспрямований систематичний негативний інформаційно-психологічний вплив. Анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, також передували тривалі та масштабні заходи інформаційно-психологічного характеру. Так від 1992 до серпня 2013 рр. на свідомість як жителів Криму, так і Росії здійснювався потужний інформаційно-психологічний тиск, спрямований передусім на ревізію історичних подій і, відповідно, перегляд кордонів України, дискредитацію її зовнішньополітичного курсу, творення негативного,

«демонізованого» образу української влади, формування негативної думки про українське керівництво і політичну еліту, дискредитацію євроінтеграції України та її зближення з Північноатлантичним альянсом. Автор проаналізував основні тенденції кримської пропагандистської кампанії у хронологічному вимірі, а також зміст публікацій російських ЗМІ, зокрема тижневика «Военно-промышленный курьер», «Парламентской газеты», «Комсомольской правды», систематизував виступи російських високопосадовців, військовиків та науковців щодо кримського питання [11, с.69].

Ізраїльське «цифрове» комунікаційне агентство «Nether Ocean», що спеціалізується на рекламі, маркетингу і консалтингу в Інтернеті на своєму сайті опублікувало доповідь «Armies Online», в якому аналізувався процес формування за допомогою соціальних мереж і ЗМІ позитивного іміджу Армії оборони Ізраїлю і Російської армії. Хто виступив замовником подібного дослідження, автори доповіді не повідомили, однак, відомо, що саме Ізраїль в конфлікті Росії і України, в тому числі в коментарях з питання приєднання Криму до РФ, зайняв нейтральну позицію. Окрему главу вищезазначеної доповіді було присвячено аналізу змісту «Кримської гібридної війни» (КГВ), в якій стверджувалось, що, «застосовуючи досвід Ізраїлю, Росія використовувала правильні медійні канали під час кримської операції». Ізраїльські дослідники «як дуже позитивний момент в КГВ наводило формування в Twitter акаунта @vezhlivo «Ввічливі люди». (Цей термін ввів в обіг міністр оборони РФ Сергій Шойгу, коли коментував діяльність військовослужбовців РФ на півострові навесні 2014 року). У свою чергу експерти «Nether Ocean» відзначали як знакову появу такого сайту. На їхню думку, він «вирішував важливе завдання» а саме: спростовував ту пропаганду, яку вела українська сторона про дії «самооборони» в Криму.

За висновками авторів доповіді, в цілому інформаційну кампанію в соцмережах було проведено з величезним успіхом: більше 1,7 млн. твітів з підтримкою від 125 тис. акаунтів з Росії, південно-східних регіонів України, Білорусії і Казахстану (дані твіти були розміщені між 28 лютого і 1 квітня 2014 року). Кульмінацією кампанії стало проведення референдуму, на якому понад 90% жителів Криму висловилися за возз'єднання з РФ (фотографії та пости з підтримкою розлетілися по соцмережах). 125 тис. користувачів, які «активно 96 підтримували дії російських військ в Криму», автори доповіді вважають «абсолютним рекордом». Вони відзначають, що – для порівняння - «блог, спеціально створений для того, щоб об'єднати людей в розпал масових протестів в Москві в грудні 2011 року, на даний момент налічує трохи більше 46 тис. користувачів, з яких лише 4 тис. активні і схожі на реальні акаунти» [10, с.96-95].

Як і інші дослідники ми вважаємо провідною складовою гібридної війни – інформаційну. Її метою є «управління процесом 194 зміни свідомості людей, їх світогляду, ставлення до суспільства і держави» [13, с. 69]. М. Требін зазначає, що впродовж усієї гібридної війни важливе значення надається інформаційній боротьбі, де основними дієвими суб'єктами є ЗМІ та Інтернет; інформаційна

боротьба, яка здійснюється протягом усієї гібридної війни, спрямована на руйнування духовного світу націй і народів, проти яких вона ведеться; до елементів інформаційної війни належать: добування розвідувальної інформації, дезінформування, психологічні операції, напади на інформаційну структуру, зараження комп'ютерними вірусами обчислювальних мереж супротивника, а також відповідні заходи протидії для захисту власних інформаційних ресурсів [9, с. 367-370].

Проаналізуємо деякі терміни, які використовувалися під час підготовки до анексії Криму та використовуються і зараз у методиці виявлення, аналізу та оцінювання інформаційних загроз державі у воєнній сфері, а саме: інформаційна атака, інформаційна акція, інформаційна операція та інформаційна компанія. Розглянемо їх визначення та вплив на наш інформаційний простір.

Інформаційна атака – сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою і часом інформаційних заходів, спрямованих на втручання у процес функціонування визначених об'єктів інформаційної інфраструктури. Протікає від декількох днів до тижня Це була висадка «ввічливих чоловічків» в Криму та захоплення ними Верховної Ради Криму та інших важливих об'єктів.

Інформаційна акція – сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданнями, об'єктами і часом заходів інформаційно-психологічного впливу на особовий склад збройних сил та населення противника або заходів інформаційно-технічного впливу, спрямованих на втручання у процес функціонування його інформаційних систем, телекомунікаційних систем або інформаційно-телекомунікаційних систем. Яка протікає від декількох тижнів до декількох місяців.

Інформаційна операція - сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданнями, об'єктами і часом інформаційних ударів, атак та заходів, що проводяться як послідовно, так і одночасно за єдиним замислом та планом для сприяння вирішенню завдань національної політики в оборонній сфері життєдіяльності держави, яка протікає від місяця до декількох місяців. В даному випадку це була підготовка до референдуму щодо приєднання Криму до РФ.

Інформаційна компанія – сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом інформаційних операцій, ударів, акцій та атак, що проводяться послідовно й одночасно за єдиним замислом і планом для сприяння вирішення завдань реалізації національної політики в декількох сферах життєдіяльності держави. Протікає від декількох місяців до декількох років. Такою компанією була анексія Криму та прагнення створення Новоросії з частини суверенної території України аж до бойових дій гібридних військ ФР та сепаратистів на Донбасі..

Виходячи з цих визначень, сьогодні ми бачимо, що наша держава втягнута у потужну інформаційну компанію, яку веде Російська Федерація. Нас собі ми відчули та відчуваємо всі ці прояви негативного впливу через ЗМІ та мережу

Internet. Організований інформаційно-психологічний вплив на людей виступає ефективним засобом досягнення різних цілей на тактичному, оперативному і стратегічному рівнях [3, с.71-72].

Основними напрямками та способами маніпулятивних психоінформаційних технологій агресора відносно України були (та й залишаються надалі): – поступове зниження міжнародного іміджу України з метою послаблення її геополітичного значення; – відповідне дозування та спотворення інформації з метою дестабілізації ситуації в державі та впровадження власної політики; – формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу; – домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації при одночасному витісненні української мови та культури. [10, с.39].

РФ веде проти України гібридну війну, надаючи особливого значення застосуванню різноманітних методів з арсеналу інформаційно-психологічної війни, намагаючись не просто вплинути на загальний морально-бойовий стан українських збройних сил, а й деморалізувати найширші верстви населення, а, за можливості, зруйнувати саму національну ідентичність українців. Саме тому чільне місце в її інформаційних атаках надається маніпулюванням історичною свідомістю, особливо пов'язаним з темою пам'яті Другої світової війни. Така пріоритетність обумовлена наявністю у значної частини населення колишнього СРСР специфічного світосприйняття, яке обумовлено функціонування у суспільній свідомості т. зв. міфу Великої Перемоги. [3, с.320].

Апробація новітніх форм і заходів ведення бойових дій відбувалася в Криму та на Донбасі, але ще до того населення України зазнало відчутного інформаційного тиску з боку російських ЗМІ. Масштабна інформаційно-пропагандистська кампанія мала своїм адресатом не лише українців, але й росіян, у цьому випадку маніпуляція свідомістю покликана була вирішити одразу декілька задач:

Гібридний агресор, у свою чергу, продовжує ментально і мілітарно атакувати Україну, застосовуючи головний засіб – комплексну систему маніпуляції масовою свідомістю з використанням штучно відтворених міфів, зокрема, міфу про Велику Перемогу. Він перетворює українців на підконтрольних йому територіях на легко керовану політичну силу, хаотизує політичні вектори всередині України, дезінформує власних громадян та світову громадськість. Це сукупно здійснюється давно відомими способами багатовекторного депресивного впливу на картину психіки і світобачення за зразками «геббельсівської пропаганди». Вона просто здобула більшої потужності та охопності завдяки електронним засобам (дез)інформації.

Так Гаазькій трибунал визнав анексію Криму війною Росії проти України і найближчим часом складе реєстр судових справ про військові злочини Росії на території України.

Анексія і подальша окупація Криму та Севастополя Росією в 2014 році є міжнародним військовим конфліктом між РФ і Україною. Як повідомили в

прокуратурі АР Крим, такий висновок вказано в щорічній доповіді Міжнародного кримінального суду (МКС) в Гаазі.

Таким чином, МКС підтвердив кваліфікацію того, що відбувається на півострові, яка була дана в 2016 році. Відповідно до цієї оцінки до ситуації в Криму може бути застосовано міжнародне гуманітарне право. Відповідно всі злочини Росії на півострові підпадають під військові, а всі жителі півострова вважаються вимушено проживають на окупованій території громадянами України. Ця інформація повинна бути широко розповсюджена на території України та Криму, задля того, щоб населення розуміло злочинність акту анексії Криму з точки хору міжнародного права. І те, що у 2020 році у Конституції РФ внесено зміни щодо превалювання національного законодавства над міжнародним не змінює цієї ситуації.

Список використаних джерел:

1. Війна «гібридна» // Політологічний енциклопедичний словник / Уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. – [За ред. М. П. Требіна]. – Харків: Право, 2015. – 816 с.

2. Гетьманчук М. «Гібридна війна» Росії проти України: інформаційний аспект. URL: <http://www.asv.gov.ua>.³

3. Гібридна війна: in verbo et in graxi : монографія / Донецький національний університет імені Василя Стуса / під. заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. – 412 с.

4. Зінченко М.О. Плугова О.Б. Драглюк О.В. Інформаційна війна, засоби реалізації та протидії // Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: НУОУ, 2017. – 104 с. – С.38-40.

5. Попович К. В. Гібридна війна як сучасний спосіб ведення війни: історичний та сучасний виміри // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», вип. 2 (35), 2016 – С.75-79.

6. Пулим О. В. Антиправова, антигуманна сутність гібридної війни Росії проти України та її соціальні наслідки // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. Юридична. 2016. Вип. 2. URL: <http://journal.lvduvs.edu.ua>.

7. Рахімов В.В. Моніторинг інформаційного простору з метою виявлення загроз інформаційній безпеці України у війсьній сфері. // Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: НУОУ, 2017. – 104 с. – С. 71–72.

8. Синельникова Л. Н. Информационная война ad infinitum: украинский вектор // Политическая лингвистика. 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnaya-voyna-ad-infinitum-ukrainskiy->

9. Требін М. П. Феномен «гібридної» війни // Гілея: наук. вісн. 2014. Вип. 87. – С. 366-371.

10. Туранський М.О. Застосування російською федерацією органів інформаційно-психологічних операцій в питанні анексії Криму. // Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: НУОУ, 2017. – 104 с. – С. 95–98.
11. Туранський М. Пропагандистська кампанія Росії у підготовці до анексії кримського півострова // Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журналу –С. 68-80. https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/04.10.2017/pdf/VIM_17_2017-67-80.pdf
12. Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 9 черв. 2017 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2017. 311 с. URL: <https://www.google.com.ua>
13. Феськов І. В. Основні методи ведення гібридної війни в сучасному інформаційному суспільстві // Актуальні проблеми політики. 2016. Вип. 58. С. 66-76.

ПЕТКАНИЧ С. С., аспірантка НаУКМА (Київ)

ВНУТРІШНІ УЯВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ, ЩО ПРАЦЮВАТИМЕ З ЛЮДЬМИ, ПРО КОНФЛІКТИ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Конфлікти є невід’ємною частиною життя людини — як на міжособистісному рівні взаємодії, так і на рівні спільноти та соціальної системи в цілому. Для фахівців, які працюють із людьми, достатньо важливо володіти конфліктологічною компетентністю, тобто мати знання й навички у сфері вирішення конфліктних ситуацій. При цьому, на здатність фахівця бути ефективним у вирішенні конфліктів впливають різні чинники, зокрема й те, як конкретна людина сприймає конфліктну ситуацію, як вона бачить цей конфлікт зсередини. У свою чергу, на це може впливати і життєвий досвід людини, і рівень усвідомленості й можливості деякого відокремлення / абстрагування себе від конфліктної ситуації в певний момент часу.

Актуальність цієї статті полягає в тому, що рівень конфліктологічної компетентності фахівця, що працює з людьми, залежить від розвитку окремих структурних компонентів такої компетентності, — відтак, досліджуючи ці компоненти, ми можемо говорити про можливість підвищення та розвитку рівня конфліктологічної компетентності в цілому.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження характеристик рефлексивно-регулятивного компоненту конфліктологічної компетентності у студентів — майбутніх фахівців соціономічних професій.

У досліджуваній нами структурі конфліктологічної компетентності виокремлено когнітивний (змістовний, пізнавальний); операційний (діяльнісний, поведінковий); мотиваційно-ціннісний (смісловий); рефлексивно-регулятивний та експерієнтальний (організація набуття досвіду) компоненти. У